

Sundhed og sygdom i tal: Målings- og monitoreringsteknologiens udfordringer for læring i sygeplejerskeuddannelsen

Sus Dambæk og Agnete Sillesen, Sygeplejerskeuddannelsen Næstved, UCSJ

Udfordringer for sygeplejerskepraksis og -uddannelse

I takt med den igangværende teknologiske udvikling, strukturændringer, effektiviseringer, opgaveforskydninger og stigende specialiseringer i det danske sundhedsvæsen udfordres sygeplejerskepraksis, og dermed sygeplejerskeuddannelsen på mange måder i forhold til at udvikle nye opgaveløsninger. Måske giver i særdeleshed den hastige introduktion af nye former for teknologi faglige udfordringer, så kommende sundhedsprofessionelle selv kan blive kompetente og kritiske teknologibrugere og ligeledes blive kompetente samarbejdspartnere for patienter og borgere, der i stigende grad selv vil og skal gøre brug af nye former for teknologi i forbindelse med helbredsrelaterede problematikker.

Et væld af apps og andet udstyr til selvmonitorering er allerede vidt udbredt i og uden for sundhedsvæsenet, men med virkeliggørelsen af den politiske vision om det borgernære sundhedsvæsen vil velfærdsteknologi og telesundhedsteknologi fremover skulle inddrages i relation til sundhedsfremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og lindrende indsatser. Dermed er det en ufravigelig udfordring for professionen at udvikle både tekniske kompetencer og en kritisk teknologiforståelse, der kan spille sammen med og gribe kompleksiteten i det professionelle arbejde.

I gældende bekendtgørelse og studieordning for sygeplejerskeuddannelsen er teknologiske kompetencer kun kort beskrevet, og det primært som krav og færdigheder i forbindelse med it og dokumentationsteknologi (BEK om uddannelse til professionsbachelor i sygepleje, 2008) De studerendes teknologiske kompetencer udvikles derfor først og fremmest i de kliniske forløb. Derved sikres ikke nødvendigvis andet end gode instrumentelle handlingskompetencer, men med VIOL projektet blev det muligt at udvikle læringsrum, der giver de studerende mulighed for at arbejde mere reflektivt med forskellige former for teknologi i uddannelsen.

Med casen her beskrives et læringselement, som indgår i modul 2 på sygeplejerskeuddannelsen i Næstved. På dette tidspunkt i uddannelsen har de studerende endnu kun begrænset indsigt i den kliniske praksis, og det er derfor vigtig at klæde de studerende på til at kunne forstå og forholde sig til den virkelighed, de møder i det forestående praksisforløb. Den overordnede intention bag teknologielementet i modulet er imidlertid at skabe fundamentet for en progressiv udvikling af technological literacy gennem hele uddannelsen.

Modulets samlede læringsudbytter retter sig mod sundheds- og sygdomsbegreber, kliniske metoder i sygepleje, herunder klinisk observation, vurdering og intervention. Ligeledes er der læringsudbytter rettet mod fysiologiske behov og mod beherskelse af praktiske færdigheder. Modulbeskrivelsen og de obligatoriske læringsudbytter er formuleret i studieordningen for sygeplejerskeuddannelsen fra 2008.

Typen af omlagt undervisning i forhold til VIOL projektet er fagorienteret og praksisrelateret, og sigter mod at skabe begyndende technological literacy i dimensionerne *viden, færdigheder, vurdering og refleksion* relateret til en specifik praksisrelateret kontekst, som de studerende vil møde i deres kommende praktikforløb.

I forhold til dimensionen *viden* tilstræbes det, at de studerende her tidligt i uddannelsen opnår grundlæggende viden om velfærdsteknologi, og der introduceres til og arbejdes med udvalgte velfærdsteknologiske artefakter og velfærdsteknologiske løsninger med relevans for særlige områder og målgrupper. *Færdigheder* forventes de studerende at tilegne sig gennem øvelser, hvor de afprøver konkrete teknologier, der bruges i de udvalgte praksisområder på sig selv og hinanden. *Vurdering og refleksion* knyttes til præsentationer og øvelser med de udvalgte teknologier, hvor de studerende diskuterer den betydning disse kan have for patient og borger i hverdagen. Ligeledes drøftes hvilke relationer, der skabes mellem sygeplejerske og patient / borger, når velfærdsteknologier tages i brug og bliver en central faktor i omsorgen.

Læringsudbytter og tema

Den omlagte VIOL- undervisning er rettet mod følgende læringsudbytter, der er udvalgt fra modulbeskrivelsen:

- Sammenligne udvalgte teorier om sundhed og sygdom
- Vurdering af patientens fysiologiske behov
- Planlægge og tilrettelægge plejeforløb med udgangspunkt i patientsituationer

Modulets stofrængsel er stor, så i første gennemløb var der kun mulighed for specifik adressering af velfærdsteknologi i sygeplejen i to lektioner. Andet og tredje gennemløb omfatter henholdsvis 4 og 6 lektioner.

De tre læringsudbytter flettes i den omlagte undervisning sammen gennem temaet *måling af sundhed og sygdom*. Temaet har relevans tidligt i uddannelsen, da der på dette tidspunkt bl.a. arbejdes med måling og vurdering af basale fysiologiske værdier, som i omfattende grad indgår i de studerendes efterfølgende kliniske praksis. Ud over de redskaber sygeplejersker i klinisk praksis bruger i forbindelse med måling af basale værdier, er en række velfærdsteknologiske ressourcer i dag tilgængelige for patienter og brugere. Alle kan eksempelvis anskaffe sig apps til måling af blodtryk og puls, men eksempelvis også måling af blodsukker, som er relevant for diabetespatienter, kan udføres af patienterne selv. Disse og lignende typer teknologier må sygeplejersken kende og kunne vurdere. Ikke mindst fordi disse teknologier i stadigt stigende omfang bliver et væsentligt indslag i patienters og borgeres hverdagsliv, men også fordi de bruges i relation til kontrol i behandlingsforløb og som hjemmemonitorering ved kronisk sygdom. Stadig flere patientgrupper skal fremover kunne overvåge, analysere og dokumentere egen tilstand. Generelt er der

sundhedspolitisk fokus på teknologier, der inddrager og ansvarliggør patienter og borgere i forbindelse med mestring af egen sygdom og ændring af sundhedsvaner.

Forløbets faser og rationaler

Begreber, kontekster, relationer

Der arbejdes med afsæt i begreber og begrebskonstruktioner, som kontekstualiseres ind i sygeplejen via læringsaktiviteter, der omfatter udfordringer af de studerendes egne umiddelbare forståelser, erfaringer og færdigheder.

Antagelsen bag den samlede forløbslogik er, at de studerende igennem disse trin ikke alene får et reflekteret afsæt for at blive kompetente dataanalytikere, men også får fornemmelse for teknologiens betydning for det menneskelige, personlige og relationelle aspekt såvel i et patient-som i et professionsperspektiv.

Hvad betyder begreberne: Der arbejdes med begreberne velfædsteknologi, sundhed og sygdom koblet til oplevelser af egen krop og identitet, som afsæt for at linke til de begreber og forståelser, der styrer og udfoldes i den praktiske patientrettede sygepleje. Ved fx blot at måle vægt og vurdere de studerendes egne data i forhold til gældende normalstandarder som BMI eller livvidde, kan der åbnes for diskussioner af, hvad det kræver af færdigheder og betyder for identitet og selvforståelse at skulle overvåge egen kropstatus i forhold til idealtilstande.

De fremherskende biomedicinske sygdoms- og sundhedsopfattelser i sygeplejen sættes dermed i relief i forhold til lægmandsforståelser og til de oplevelser og forståelser de studerende selv har af, hvad det vil sige at være sund, rask og syg. De kropslige oplevelser, der knytter sig til sundhed for den enkelte og de ambitioner og praksisser for sundhed de studerende selv har, giver således anledning ikke alene til selvrefleksion, men også til at reflektere over de velfædsteknologiske udfordringer for patienterne. I den forbindelse kan det eksempelvis problematiseres, hvorvidt anvendelse af måledata vedrørende helbredstilstande kan bremse for at patienten / borgeren udvikler en ”naturlig” kropslig sanselighed og evne til at ”mærke sig selv”. Med andre ord reflekteres der over, om der kunne være andre måder for patienten til at fornemme, om der er ”noget galt”, og som sygeplejersken kan drage fordel af at inddrage i samarbejdet med patienten.

Desuden skærpes de studerendes opmærksomhed på, at patientens oplevelse af mødet med sygehus / sundhedsvæsen kan afstedkomme følelser af fremmedhed og tab af mening, som får betydning for det relationelle og kommunikative aspekt mellem sygeplejerske og patient/borger.

Hvad måler målerne: I forhold til vurdering af *patientens fysiologiske behov* vil afprøvning af måleudstyr, der benyttes såvel i hospitalsregi som i eget hjem i form af teknologi til selvmonitorering, give studerende begyndende praktiske instrumentelle færdigheder. Fx gennem arbejdet med at vurdere specifikke måledata, afprøve teknisk funktionalitet og analysere og vurdere teknisk brugbarhed for både sygeplejersker og patienter / borgere. Det kvantificerede statistisk

baserede *normalitetsbegreb*, som sygeplejersken arbejder med i de daglige basale observationer i forhold til fx hjerte-, lungefunktioner, temperatur og andre såkaldt vitale patientparametre, formidles dermed via de teknologier, som benyttes konkret. At reflektere over de abstrakte datasamlinger i forhold til en kvalitativ helhedsforståelse af patientens behov, giver fornyet anledning til at reflektere over centrale begreber i sygeplejen.

Hvordan "oversættes" patientens situation til et plejeforløb: En patientcase danner afsæt for identifikation af problemer med relevans for sygeplejersken. Kerneopgaverne vedrørende målinger vises hermed i en praksisrelevant kontekstualisering. Når forskellige teknologier præsenteres i et relativt udfoldet casescenarie med fx narrative elementer, er det muligt at skærpe de studerendes opmærksomhed på patientens oplevelse af mødet med sundhedsvæsenet set gennem relationen til sygeplejersken. Med casen kan de tidligere beskrevne læringsaktiviteter og problematikker sættes i spil i forhold til de relationelle og kommunikative udfordringer mellem sygeplejerske og patient / borger. Fx diskuteres det, hvad der skal til for at sygeplejersken kan støtte op om brugen af velfærdsteknologi i den konkret beskrevne sammenhæng, og hvordan hun kan vejlede patienten, så denne kan reagere hensigtsmæssigt på de parametre og værdier, som casens teknologi til selvmonitorering registrerer.

Den praktiske tilrettelæggelse

Læsevejledning og omfattende linksamling med videoklip gives som forberedelse til de studerendes første dag på modulet:

- De grundlæggende begreber velfærdsteknologi, sundhed og sygdom præsenteres gennem udvalgt teori¹ og illustreres via PowerPoint
- Der vises video med antropolog Bjarke Oxlund fra Sund Aldring om sundhedsfremme. (Danskernes Akademi)²
- Forskellige former for teknologier til egen monitorering i relation til sundhedsfremme og udvalgte KRAM faktorer vises / afprøves / diskuteres i lyset af studerendes egne vaner og erfaringer. (FX puls, skridt, søvnmønstre, kalorieindtag etc.)
- Forskellige former for måleteknologier, der anvendes patientrettet i sygeplejen præsenteres og afprøves på de studerende selv, og i skill lab i simuleret form i relation til patientcase
- Eksempler på borgernære teknologier eks. blodtryksmåler, blodsuktermåler, peekflowmåler, vægt med måling af kropssammensætning (body age) skridttæller etc. til brug i eget hjem vises og diskuteres i relation til patientcase

Læring og refleksion

¹ Fredskild, T. Ungermand (red.) Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet, Gads Forlag, København 2013

²<http://sundaldring.ku.dk/formidling/danskernes-akademi/>

Lægmandsperspektiv på sundhed og sygdom, de studerendes egne perspektiver på sundhed og sygdom samt deres erfaringer med helbredsmæssig selvmonitorering danner grundlag for, at der kan udvikles et sundhedsprofessionelt blik på teknologiens betydning for relationen til patienten / borgeren. Egne konkrete erfaringer med og de eksperimenter / afprøvninger, der sættes i værk, giver stof til eftertanke i forhold til lægmandsperspektivet, som såvel studerende som patienten / borgeren har med sit hverdagsliv. Ligeledes giver disse læringsaktiviteter anledning til kritisk refleksion over og forholdet sig til, hvad teknologien betyder for den individuelle kropsoplevelse og dermed også for identitet og selvværd både for studerende såvel som for patient / borger.

Fra de konkrete målingsøvelser og caseanalyser åbnes muligheden for yderligere at reflektere over, hvordan patienten/borgeren mødes og samarbejdes med / ”gøres med” i et patientforløb, hvor teknologien er med som rammesætter. Refleksioner over de udfordringer patienter/borgere har for at blive patienter/borgere med den givne teknologi ligger ligeledes for, når teknologien indgår som væsentligfaktor i de anvendte cases. ”Patient” betyder jo ”værende passiv”, men patienter kan ikke under nogen omstændigheder længere være passive i mødet med sundhedsvæsenet, uanset anliggende. At diskutere sygeplejerskens rolle i dette møde giver ligeledes en mulighed for de studerendes identifikation af nødvendige kompetencer til at vejlede og samarbejde med patienter / borgere og andre faggrupper såvel i sygehus som kommunalt regi.

Generelt giver studerende udtryk for, at der er givet nye vinkler på, hvad sygeplejerskers arbejde handler om og hvilke forudsætninger det kræver som sygeplejersker fx at overlade væsentlige observationer til patienter / borgere. Teknologidiskussionerne er med til at rykke ved de studerendes forforståelse af det professionelle arbejde og skærpe deres opmærksomhed på, hvilken betydning inddragelse af teknologiske målinger også kan få for patientens/borgerens egen evne til kropsligt at mærke og vurdere egen tilstand. Her peges især på den overordnede betoning i sundhedsvæsenet af patient/borgerinddragelse – muligheder og begrænsninger samt fordele og ulemper

Andre pointer og efter-refleksioner kunne nævnes, men de valgte eksempler er elementære for begyndende skabelse af professionsindsigt. Det er eksempler, som også er vokset frem i modulforløbet og den opsamlende mundtlige evaluering / diskussion. I kommende forløb ønskes det at indlægge refleksioner over etiske problemstillinger, der rejses i forbindelse med den ”kolonisering” af hverdagslivet, som hjemmemonitorering i en vis forstand indebærer.

Dette forløb skal ses som en indføring og et spinkelt element i en udviklingsproces, som er fortløbende gennem de studerendes kommende teoretiske og kliniske forløb. Forløbet kan danne grundlag for yderligere studier og refleksioner i forhold til anvendte velfærdsteknologiske redskaber såvel i relation til diverse sundhedsfremmende, forebyggende, behandlende og rehabiliterende tiltag. Således kan forløbet også ses som indføring af technological literacy i sygeplejerskeuddannelsen. På baggrund af denne indføring vil de studerende have et lille grundlag for at udvikle kompetence til at indgå i tværfaglige/tværprofessionelle drøftelser i relation til patient/borgersituationer. For de studerende vil det kunne ses, som et opmærksomhedsfelt, der vil kræve yderligere fordybelse og refleksioner i uddannelsesforløbet såvel monofagligt som

tværfagligt. Dette vil der jo være mulighed for idet dette forløb ligger på et tidligt tidspunkt i uddannelsesforløbet.

Koordinatorperspektiv

Det korte og komprimerede forløb har vist sig som et relevant læringsrum, hvor studerende får et kik ind i, hvad teknologi betyder for sygeplejens faglige mulighedsrum. Med afsæt i egne kropslige erfaringer med måleteknologi sættes også patienters udfordringer med selvmonitorering i relief, og sygeplejerskers roller og udfordringer i forhold til at skabe professionelle relationer kommer i fokus frem for ren færdighedstræning. Dermed flettes begyndende dannelse af relationskompetence sammen med udvikling af konkrete målingsfærdigheder.

Generelt åbner temaet for at diskutere og problematisere, hvad forskellige typer teknologier betyder for den enkelte og for relationskabelse, samt hvilke sundheds- og sygdomsforståelser, der dermed rulles ud i sygeplejerskens praksisser.